

Víð deyðanum í hølunum og Marx í kuffertinum

DANIN OSKAR HANSEN GREIÐIR HER FRÁ EINUM ÁHUGA VERÐUM TIÐARSKEIÐI ÚR SÖGUNI HJÁ ALHEIMS ARBEIÐARA-RÖRSLUNI: HVUSSU HANDRIT KARL MARX LOYNLIGA VÖRÐU FLUTT TIL DANMARKAR FYRI EYGUNUM Á NASISTUNUM

1 febrúar 1965 kom út bók á forlagnum FREMAD, III. bind um Karl Marx. Hetta er fyrsta stóra bók um Karl Marx skrifað á danskum. Höfundurinn eitur Georg Reinold Mac. Hann er 84 ár og byrjaði að skrifa hetta stóra verk, tá hann var 80 ár.

Bókin er sera væl skrifað. Myndin höfundinn gevur av Karl Marx, er ikki lýtaley — so sum nógvir fyrri honum — sum profetin hin lýtaley. Men hann ger vart við tann ómetaliga týðning Marx hevur havt fyrri alheims arbeidara-rösluna.

SMUGLAÐ TIL DANMARKAR

Tað finst í hesum vælaverki hópur sum hevur serligan áhuga fyrri dansku javnaðarösluna. M.a. greiðir hövundin frá hvussu stórir partir av Marx handritum vórðu smuglað um danska markið úr Týsklandi, tá Hitler tók ræði. Fyri teir íð framu hetta var tað sera hettisligi. Ein kann siga, teir hövdu deyðan í hølunum.

Georg Reinold Mac greiðir frá, at um 1200 pakkur komu loyniliga um danska markið tá ferðina. Nógv av hesum hevði vírið bæði fyrri týsku og alheims arbeidara-rösluna. Uppi í hesum var so partur av Marx handritum. Tey vóru til tá goymd í »Vorvart« húsnaum í Lidenstrasse í Berlin. Tá Hitler tók ræði, var eingin ivi um, at nasistarir vildu forkoma hesum, um teir fingi hendir á teimum.

Tá Marx handritini vóru komin til Danmark, vóru tey latin í varveitslu hjá danska javnaðarflokkinum og goymd í boks-kjallaranum í Arbejdernes Landsbank.

LÓGLIGA UM MARKIÐ

Fleiri av teimum týskarum sum vóru víð til henda flutning, flýddu seinni til Danmark og búgva har enn. Eg havi tosa við ein teirra, glarmeistara Chr. Gregersen, og hann greiðir soleiðis frá:

— Flutningurin fór fram í 1933. Vit, sum lutuðu, vóru úr Flensborg. Fleiri av teimum eldru partamonnum sótu longu í fangatýppi, men enn vóru nakrir av teim gomlu eftir, sum hildu loyniligi samband við aðrar partamenn í Týsklandi. Hesir fingi til vega tað tilfar, sum »smuglaste« skuldi út, men tað vóru mest ungir sosialdemokratir, sum framu sjálvan flutningin.

— Fór hetta fram á nátt?

— Vit hövdu eina »akajakk«. Hon var bert flotað í myrkri. Vit fingi goða hjálp frá fiskimonnum í Flensborg, sum bæði tóku flýggjandi og annað, tá ið teir skuldu til Danmark. Sjálvur flutti eg saman við øðrum tað ið flýttast skuldi, um dagin í kuffertum. Eg hevði vanligt ferðapass, vit kundu tá fáa 3 daga pass fyrri 10 pfennig.

HÆTTISLIGUR LEIKUR

— Um nú nasistarnir fingi frænir av, hvat tít fluttu?

— So vóru vit fognir. Vit gjördu tað kortini. Ein kann siga vit vóru fyrireikaðir til slíkt arbeiði. Gott tvey ár aðrenn Hitler tók ræðið í 1933, hevði hansara andstyggiliga harkalið framt grovan yvirgang, so vit ofta um næturnar máttu seta vakt við fakfelagsskrivstovur, keyps samtøkur, sjúkrakassaskrivstovuina við meira. — Men sjálvandi ein var ikki sort skelkaður, tá komið var til markið við kuffertinum. Tá vit so komu heim aftur og skuldu um markið, hövdu vit antinasistiska »propaganda«, bókur, bløð m.a. týsku sosialdemokratiska ávísina »Vorvart«, sum eitt skifti var prentað í Danmark og soleiðisni »smuglað« til Týskland. Vanliga vistu vit ikki, hvat vit hövdu í viðföri, og eingin spurdi. Tað var best at vita sum minst um ein var handatikin av nasistunum. Teirra illskubrogd fyrri at fáa fólk at tosa kendu vit eitt sindur til. Sjálvur flýddi eg um markið, tá faðir min var handatikin, tað var fyrst drúga tíð aftaná at vera komin til Danmark, at eg fekk at vita, at millum tað vit fluttu um markið, vóru tey sera víðismiklu Karl Marx handritini. Tað var táverandi hægst full trúi í sosialistiska sambandinum Klüwer, sum segði mær tað.

»LENIN-HEIÐURSMERKI« Í ROSENÖRNS ALLÉ

Í 1937 komu tveir umboðsmenn fyrri Marx-Engel-Lenin bókasavnið í Moskva til København at siggia Marx handritini og kanna möguleika fyrri keypi. Annar russarin var av fremstu monnum í russisku kolfveltingini Bucharin, sum varð kallaður »Lenins kærasti lærusveinur«. Hin var professari við bókasavnið í Moskva.

Tann núverandi »presseattaché« við vesturtýsku umboðsstovuina í Danmark, Karl Raloff, var um tað mundið bókavörður við savnið hjá arbeidara-rösluni, sum hevði holi í flokks- og felagshúsinum í Rosenørns Allé. Raloff noyddist sum mætur sosialdemokratiskur blaðmaður at flýggja undan nasistunum, tað var hann sum lat russararnar fáa at siggia Marx-handritini. Eg havi tosað við hann um hesi víður-skifti, og hann greiðir frá:

— Umboðsmenninir fyrri Sovjet hövdu stóran áhuga fyrri hesum pappirum. Sum sjálvandi var, tí hetta var stórt og víðismikið savn. Har var rúgvus av víðmerkingum sum greidliga lýsti tær fjøllbroyttu og nágreiniliga kanningar Marx hevði gjørt, saman við hansara stóra kunneika. Har vóru lídnar greinir og ritgerðir og fyrireikingar til aðrar. Og so var ikki at gloyma frumhandritið til hövudsverk Karl Marx's »Das Kapitale. Bucharin og

sovjetprofessarin athugdu alt og gjördu ymskar víðmerkingar. Teir ynsktu at fáa alt tilfarið til Moskva, so stóra savnið har kundi vera meira fullgiggja. Bucharin var sera kónur í Marx, men hann var ikki nakar keðiligur ella fjarur visindamaður. Hann var ofta sera skemtingarsamur. Ein dagin hevði hann keypt ein pakka av sjokulátubomm, hann tók eitt bomb úr pakkanaum, og mælti:

— Nú kanst tú siga, at tú hevur fingið Lenin-heiðursmerkið av mær

SKOTIN Í MOSKVA

Tað gekk illa við hesum samráðingum, at fáa hesi handrit til Moskva. Men tað gekk avgjört verri hjá Bucharin. Stutt aftaná hann var komin úr København til Moskva, var hann ákærður við tey stóru viðgigtu Moskva-sakarmálini, har fleiri tiggjótusund antin vórðu skot in ella hongd — ella bara hvurvi í eitt ella annað fangatýppi, har einki hoyrdist aftur frá. Tað var ikki minst Lenins gamla garda av kolfveltingarmonnum sum fingi sviðan. Og Bucharin var so millum teirra. Hann var skotin. Millum ákærunar sum vóru reistar ímóti honum var m.a. at hann undir vitjan í København hevði havt loynisamráðingar við sovjetfingindar, sum hövdu ráðgjört at myrða Stalin.

FERÐIN ÁFRAM

Seinni komu samráðingar í lag um handritini í Paris millum Sovjet og týska sosialdemokratiið. Tað er komið í orð, at russarar bjóðaðu um eina milljón krónur, men eisini hesar samráðingar endaðu úrslitaleysar.

Týsku javnaðarmenninir trongdu harðliga til pening, bæði til »illegalt« arbeiði í Nazi-Týsklandi og at halda flokksarbeiðið uppi, teir hövdu uttanfyri Týskland. At enda vórðu handritini seld hálendska sosialdemokratiska bókasavnið, sum var og er heimskent.

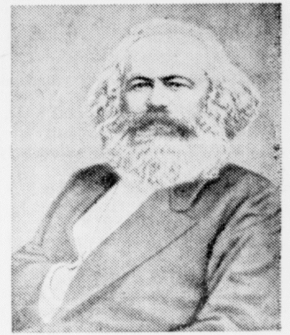
Men harvið var ikki endi á tí fjakkan sum hesum handritasavnið var fyrri. Tá nasistaherliðini hegladu Háländ undir fót, eydnaðist at flyta handritini til Onglands, har tey so vóru goymd undir bardaganum. Tá kriggið var av, vórðu tey flutt aftur til Háländ.

Ó. N. týddi.

UPPISKOYTI

Av hesum er eyðsæð hvussu partamenn okkara í Hitler-Týsklandi bardust í fremsu roð ímóti tí harðræði og yvirgangi sum kveistrað hevði alt fólkareðið til viks. Teir bardust eins og rættir javnaðarmenn allastaðir, sum undangongumenn fyrri frælsu fólki, og vóru ikki ræddir at seta livið í veð.

Somuleiðis gekk eisini í Noreg og Danmark. Eisini har gingi okkara partamenn á odda í frælsisbardaganum, uttan háva, lótar og stór orð, men við diri og treiskni, tað fingi valdsharrarnir at kenna.

Karl Marx

framleiðni hendir í eina sterka fylking. Fiski-, bú- og arbeidsmenn fyrst og fremst, eydnast hetta er vunnið, tá hevur afturhaldið mist sitt sterkasta vápn, spjadingina sum teir altið klófast hava krøkt seg í. Tá skuldi verið møgult at bygt upp eitt socialistiskt samfelag.

Verðast má á varðhaldi, at ikki hin andstyggiliga Hitler-kapitalisma tú i dag ser blóma í Suðurafrika, Rhodesia og nú eisini í gamla Hellas, vændandi byrsmunálanum ímóti sosialismuni og frælsinum, skal fáa hornini fyrri seg.

Tað sum vunnið er fyrri fjøldina er ikki ævinligt, tað má verjast, at vit ikki aftur enda í gamla aftur haldinum. Ein hevur mong dopur domi um, hvussu alt gott er kveistr að til viks, slíkt kann eisini henda her um vit ikki hava eina sterka javnaðaröslu á varðhaldi.

Ó. N.

Skála skipasmiðja & handilsvirki

SKÁLA

Telefon Runavík 7260

Stálskipasmíð

Sleipistöð

Skipasmiðja

Mekaniskur verkstaður

Elektriskar installatióinir

Skipstúgerð

Fiskaútflutningur

Sildaútflutningur

Frystivirki

Matvørubúð

Klæðabúð

Kol

Nýmótans fiskavirki við kuldagoymslum

LESID SOSIALIN

Tryggingarsambandið FØROYAR

Føroya Kriggstrygging	Tlf. 1090
Føroya Sjóváttrygging	- 1090
Føroya Brunatrygging	- 1098
Føroya Vanlukkutrygging	- 1466

Vit tryggja:

Bátar, skip, vøkur, hús, innbúgv, akfør o. a.

Føroyingar elga at tryggja í landsins egnu trygging.